

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

WESTERBOTTENS LÄN

TILL

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1856.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaftenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Westerbottens Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna Femårs-berättelse för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

WESTERBOTTENS LÄN

TILL

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1856.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaffenhet.....	3.
§ 2. Invånare.....	5.
Folkmängden.....	5.
§ 3. Näringar.....	7.
Jordbruket.....	7.
Boskapsskötseln.....	9.
Renskötseln.....	10.
Skogar.....	10.
Bergsrörelse.....	12.
Binäringar.....	14.
Salpeter.....	14.
§ 4. Politisk Författning.....	16.
Kammarverk.....	16.
Statsbidrag.....	16.
Politi.....	16.
§ 5. Städer.....	17.
Umeå.....	17.
Skellefteå stad.....	21.

Tabellbilaga

Tabell för Landet inom Westerbottens Län, åtföljande Berättelsen för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855

Tabell för Städerna inom Westerbottens Län, åtföljande Berättelsen för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855

Underdånig Berättelse om tillståndet i statistiskt och ekonomiskt hänseende inom Westerbottens Län, för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

§ 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

Nedre, eller så kallade bebodda, delen af länet gränsar i söder till Wester-Norrlands län, i öster till Bottniska viken, som å smalaste stället kallas Qvarken, i vester och nordvest till den under länet hörande Lappmark och i norr till Norrbottens län. Bredden vid södra gränsen af länet emellan hafskusten och Lappmarksrådet utgör omkring $7\frac{1}{2}$ mil och vid norra gränsen $9\frac{1}{4}$ mil, samt längden efter allmänna landsvägen $28\frac{1}{2}$ mil, men i rät linie ungefärligen 19 mil, hvadan, när medelbredden beräknas till $9\frac{1}{3}$ mil, länets areala vidd, utom Lappmarken, kan antagas till 177 kvadratmil. Lappmarken, gränsande i söder till Jemtland och Ångermanland, i vester till Norrige, i norr till Piteå Lappmarker och i öster till öfriga delen af Westerbottens län, anses innefatta en arealvidd af 343 kvadratmil.

Landet, närmare hafskusten i allmänhet mera jemnt, än det å södra sidan tillstötande Wester-Norrlands län, är genomskuret af elfvar och mindre vattendrag och består till stor del af sandhedar, mossar, myrar och insjöar. Den rådande jordmånen är gröfre och finare sand och sandmylla, enär mull eller välartad lerjord är mera sällsynt; fordrande jorden årlig begödsling om någon förmånlig afkastning skall kunna påräkna. Å den förra af dessa jordarter växer och mognar säden skyndsammare under regnaktiga somrar, än på den sednare, och undgår derigenom ibland ortens allmänna missöde af nattfroster, så vidt de icke inträffa alltför tidigt, eller äro dess strängare. I torra år åter förtorkas grödan på sandjorden och blifver ganska obetydlig. I sednare tider har väl myrars utdikning och odling betydligt tilltagit, dels till förekommande af kyla å åkrarne från de med vatten uppfyllda kärren, och dels i anseende till den förmånligare hobergning, som genom

myr-utdikning erhålles; men ännu återstår mycket att i den vägen uträtta. Längre upp från hafskusten blifver landet mera bergigt. Den betydligaste bergsträckan är Seveåsen, som sträcker sig i söder från Riksgränsröset N:o 204 vid Jadmensklump i Jemtland norrut till gränsen af Arjeplougs socken i Piteå Lappmark vid 224:de Riksgränsröset, Bonnäs kalladt, nära intill Nasafjells üdelagda silfververk. Ifrån denna bergsrygg, som befinnes oduglig till odling, utlöpa fyra större elfvar, nemligen: 1:o Ängermanelfven, som löper igenom Åsele Lappmark, af hvilken elf tvänne stora grenar stöta tillsammans vid Wilhelmina kyrka, faller, efter att hafva genomgått en del af Åsele socken, inom Wester-Norrlands län; Løjdeån, Gideån och Lajksjöån äro mindre vattendrag i nämnde Lappmark; 2:o Uman i Lycksele Lappmark, till hvilken stöter det betydliga vattendraget Jugtån; 3:o Windelelfven, hvarmed Laiselfven förenar sig en mil norrom Sorsele kyrka, och hvilken elf sammanstöter med Uman två mil ofvanför Umeå stad; Öhrån och Gargån äro mindre vattendrag i Lycksele Lappmark, och 4:o Skellefteå elf, som först löper igenom Piteå Lappmark och sedermera igenom Skellefteå socken, inom hvilken den utfaller i Bottniska viken. Med tillförlitlighet kan ej bestämmas huruvida klimatet förändrats, eller i någon mån haft inflytande på kulturförhållandena, enär landets bättre eller sämre skördar hufvudsakligen bero af väderleken och olika jordmän. Hvad särskildt Lappmarken beträffar, synes klimatet derstädes, under en lång följd af år, hafva mildrats, hvilket i synnerhet förmärkes å Stöttingsfjellet, som fordom varit beväxt med nästan odugliga granskogar, de der under de tvänne sednaste decennierne till större delen förstörts af skogseldar. Å denna fjelltrakt, der hemmansåboerne lört hemsöktes af nästan ständiga missväxt-år, har korvutsädet sedermera haft nära nog lika god framgång, som i den öfriga delen af Lappmarken; och under torra somrar, såsom de tvänne sist förflutna, hafva dessa fjellboer erhållit herrliga skördar. Skogarna förminskades väl, men jorden upptorkades och blef sannolikt mera lämplig för odling, så att Stöttingsfjellet numera hyser en mängd välmående åboer, i stället för att der tillföre endast fanns en utfattig befolkning.

Under de år, denna berättelse omfattar, har en nära fem mil lång väg blifvit bruten emellan Skellefteå och Jörns kyrkor, hvartill häradet, enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 17 Oktober 1851, erhållit ett anslag af allmänna medel, stort 8,500 Riksdaler Banko; och sedan Bjurholms socknemän och Öhrträsk kappellboer blifvit ålagde bryta och underhålla väg, 2 $\frac{3}{4}$ mil lång, emellan Bjurholms och Öhrträsk kyrkor, har dem för detta ändamål i nåder beviljats ett anslag af 4,666 Riksdaler 32 sk. nämnde mynt, med föreskrift, att vägen skall vara bruten inom nästa års utgång. Under förlidet år kom ett länets Brandstodsbolag för

fast och lös egendom å landet, hvarför Eders Kongl. Maj:t redan under den 28 Juli 1846 utfärdat nådigt Reglemente, i verksamhet. Och har försäkringsbeloppet redan uppgått, för fast egendom till 1,203,680 Riksdaler och för lös egendom till 948,680 Riksdaler Banko. Som derförut särskilda brandstodsöreningar varit, socknevis, ingångna i Skellefteå, Burträsk, Löfånger och Bygdeå socknar; så hafva dessa ej ännu velat ingå i det allmänna bolaget. I Skellefteå socken finnes jemväl en Sparbank, som tillvunnit sig allmänhetens förtroende.

§ 2. *Invånare.*

Folkmängden utgör, enligt 1855 års mantals- och skattskrifningslängder samt deröfver uprättade sammandrag:

i första och andra fögderierne:

Mankön	12,718	
Qvinkön	13,346	26,064

i Umeå stad:

Mantalskrifne Män	403	
— Qvinnor	521	924

i Skellefteå stad:

Mantalskrifne Män	86	
— Qvinnor	75	161

Öfver- och underåriga samt för åtskilliga andra orsaker skattfria, ehuru till en del arbetsföra personer:

i nämnde fögderier:

Mankön	14,902	
Qvinkön	16,015	30,917

i Umeå stad:

Mankön	349	
Qvinkön	330	679

i Skellefteå stad

Mankön	51	
Qvinkön	33	84

	Transport	58,829
--	-----------	--------

		Transport	58,829
i Lappmarken, hvarest mantalsskrifning ej förrät-			
tas, utgöres befolkningen af a) Svenskar:			
Mankön	6,297		
Qvinkön	6,404	12,701	
b) Lappar:			
Mankön	509		
Qvinkön	530	1,039	
		Summa	72,569.

Vid 1850 års slut uppgick länets folkmängd till 65,619 och har således under ifrågavarande fem år ökats med 6,950 personer, hufvudsakligen en följd dels af vaccinationens befrämjande och dels deraf, att landet under dessa år varit förskonadt från härjande sjukdomar.

Folket inom kustlandet, som i upplysning och bildning ingalunda gifver andra läns invånare efter, är i allmänhet sedligt, härdadt och arbetsamt samt äger fallenhet för stöjder och handverk, deruti mängen förvärfvat sig stor skicklighet, utan någon handledning. De sednare årens dels goda och dels medelmåttiga skördar, samt den större omhugsamhet som inträdt bland allmogen, hafva förbättrat jordbrukarens och folkets belägenhet i allmänhet. I följd häraf och den förtjenst allmogen under sistförflutna åren haft genom hygge och försäljning af skogseffekter utaf flere slag, i förening med de högt uppdrifne arbets- och daglönerne, hafva betydliga penningetillgångar fallit på mångas händer; men, enär födoämnen äfven stigit i pris och öfverflöds- och lyxartiklars förbrukande tilltagit, samt den ofta lätt förvärfvade penningen icke synes vara så dryg, som den, hvilken samlas med svett och möda, har välmågan bland allmogen icke gjort så stora framsteg, som man haft skäl att hoppas. De jordbrukare, hvilka använt hufvudsaklig verksamhet på binäringar, hvaribland skogshygge intager främsta rummet, komma troligen, i en närmare eller fjernare framtid att, genom saknad af skog och genom försurnadt jordbruk, få med hög ränta återgälda den nu möjligen förvärfvade penningetillgången. Förhållandet är nära enahanda i afseende å den Svenska befolkningen i Lappmarken, som likväl i åtskilliga fall kan äga mindre upplysning. Anspråken i afseende å föda, klädedrägt och boningshus hafva, efter tidens och upplysningens fortskridande, äfven i Lappmarken alltmera tillväxt så, att lyx och lifsånga jemväl derstädes på flera ställen börjat visa sig. Fylleriet är i afta-

gande, och man har säker förhoppning att den nya bränvinslagstiftningen skall på ett välgörande sätt verka för hämmandet af nyssnämnda last. Deremot har bruket af kaffe så väl i Lappmarken som å nedra landet så tilltagit, att det för mången husfader utgör den svåraste utgiften, utan någon motsvarande nytta. Bildningen hos Lapparne, hvilka allmänligen förstå och tala Svenska språket, är i tilltagande, hvartill Missionssskolorna verksamt bidragit. I anledning af ofvan antydda gynnsamma förhållanden hafva lagsökningarnes antal, under de år denna berättelse omfattar, successivt aftagit, sålunda att:

år 1851	ingåfvos	4,080	lagsökningar	och	utdömdes	105,655	R:dr B:ko.
• 1852	d:o	3,656	d:o		d:o	115,355	„ „
• 1853	d:o	3,008	d:o		d:o	71,538	„ „
• 1854	d:o	1,584	d:o		d:o	54,903	„ „
• 1855	d:o	1,251	d:o		d:o	39,494	„ „

Utestående undsättningsmedel utgöra, enligt 1855 års redogörelse, 134,729 Riksdaler 5 sk. 9 rst., hvori likväl ingå de 103,158 Riksdaler 42 sk. 10 rst., hvilka uti 1850 års redogörelse blifvit afförde under titel "afkortning", men som uti 1854 års redogörelse uppdebiterats i följd af Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Statskontors skrifvelse den 25 Oktober sistnämnde år.

§ 3.

Näringar.

Jordbruket. Den förr begagnade åkerbruksredskapen är oförändrad och torde här vara den lämpligaste, om den rätt användes. Jordbruket står i en jemnartlig tillväxt, om ock densamma ej går med så bastiga steg, som man kunde önska. I synnerhet har uppodlingen af de i fordna tider såsom odugliga ansedde myrarne bidragit till jordbrukets förkofran, då under sådane odlingars besående det blifvit möjligt och till och med nödvändigt, att i stället åntingen träda, eller ock till lunda lägga större eller mindre del af den gamla åkern, hvilken åter upptagits, så snart nyodlingarne genom gödsling och besående under 2 å 3 år hunnit blifva gräsgifvande. Uti det härigenom upkommande vaxelbruket måste likväl nödig uppmärksamhet hafvas på ett visst förhållande emellan den öppna åkervidden och ängstillgången, emedan, på sätt härofvan är antydt, en stark begödsling är nödvändig, om fördelaktig afkastning skall kunna påräknas. Men, ehuru allmännare missväxt å åkergrödan icke inträffat under de sistförflutne tem

åren, med undantag af år 1851, hafva skördarne likväl icke fullt motsvarat ortens behof, utan större och mindre spannmålspartier blifvit från hufvudstaden och rikets södra provinser införskrifna.

Landbruksskola finnes ej inom länet; men ynglingar af allmogen hafva tillfälle, att, då platser finnas lediga, blifva antagna till frilärningar vid Lunne lägre landbruksskola i norra Ångermanland; af hvilken förmån endast några få ynglingar från detta län sig begagnat; förmodligen i följd deraf, att allmogens söner i allmänhet behöfvas för skötande af jorden i hemmet, kanske ock till någon del i anledning af allmogens benägenhet att vidhålla gamla bruk och vanor. Hvarje sommar har under några veckor, enligt Landbruks-Akademiens föreskrift, en agronom uppehållit sig i länet för att meddela dess jordbrukande invånare råd och upplysningar i afseende å dikning och ängs beredande förmedelst vattenöfversilning, hvilket i synnerhet i Lycksele, Skellefteå och Wilhelmina socknar haft framgång och omfattats med intresse. Önskligt vore, att agronomerne hädanefter kunde längre tid årligen, än som hittills lärar varit möjligt, för omsörmda nyttiga ändamål uppehålla sig å orten. Hushållnings-Sällskapet har väl i sin mån sökt verka till jordbrukets förbättring; men dels Sällskapets obetydliga tillgångar, dels ock bristande intresse hos jordbrukarne, i förening med de långa afstånden dem emellan och deras obenägenhet och oförmåga till uppförringar å nya rön och försök, hafva vållat, att resultatet af Sällskapets verksamhet icke blifvit stora.

Sädesslagen äro: vinter- och vårråg, som likväl mindre odlas, korn, ortens hufvudsäde, blandsäd, bestående af korn och vårråg samt obetydligt hafra. Potatoesodlingen är i tilltagande; men linodlingen förekommer egentligen endast i länets södra socknar, hvarifrån öfver 1000 lispund årligen försäljas till de norra socknarne samt Norrbottens län.

Skiftesförrättningarne, ehuru kostsamma och betungande, hafva verksamt bidragit till jordbrukets förkofran. De hafva derföre äfven oafbrutet fortgått, i den mån den inom länet vid skiftesverket anställde landtmäteripersonal varit tillräcklig för ifrågavarande förrättningar, de der, med få undantag, verkställts med behörig drift, hvaruppå ligger mycken vikt, emedan jorden, under skiftenas fortgång, då delägarne icke äro säkra att bibehållas vid förr innehafda ägor, i allmänhet vårdas mindre väl. Till skiften och andra förrättningar hafva, under nednämnde år, följande antal förordnanden för Landtmätare meddelats:

år 1851	54 st.
„ 1852	39 „
„ 1853	44 „
„ 1854	36 „
„ 1855	33 „

och under handläggning hafva varit:

	Antal laga skiften.	Antal diverse förrättningar	Alnar afmätte och utstakade rålinier, vägar och stängseldelningar.
år 1851	51	34	1,793,498
„ 1852	58	43	967,773
„ 1853	50	43	2,185,745
„ 1854	55	45	969,160
„ 1855	52	67	1,029,321
Summa	266	232	6,945,497

Trädgårdsskötseln bedrifves nästan endast i städerne eller af ståndspersoner på landet, och detta äfven i mindre skala.

Boskapsskötseln, länets uråldriga hufvudnäring, är i tilltagande oaktadt de naturliga ängarne allt mer aftaga i växtlighet; ty, utom det att nya odlingar af så väl utväxt äng, som myrar och kärr fullt ut ersätta skillnaden i ängarnes afkastning, endast odlingen, såsom sig bör, genom vaxelbruk med gamla åkern hålles i bördigt skick, danas ej så obetydligt nya ängar dels genom uppdämning af vatten på myrar och mossar och dels genom sjöars utdikning, der lägenhet dertill gifves; men ostridigt är, att boskapsskötseln ännu icke på långt när uppnått den ståndpunkt, hvartill den bör och kan komma. Fodertillgång saknas sällan, ehuru, då dåliga hö-år inträffa, någon del af boskapen måste slaktas; men i åtskilliga byar är brist på sommarbete, hvadan boskapen måste föras till så kallade fåbodställen, der mjölken förvandlas till smör eller ock får surna och i sådant skick, en eller par gånger hvarje vecka, hemföres till byn. Sedan åker- och högrödan blifvit afbergad, släppas kreaturen ofta på bete å åkrar och lindor. Ifrån flera byar på nedra landet och nästan öfverallt i Lappmarken utsläppas hä-

Berättelse öfver Westerbottnens län för åren 1851—1855. 2

starne, vid sommarens början, på bete å allmänningen, derifrån de oftast återhemtas först vid sommarens slut. Stallfodring brukas icke.

Ehuru allmogen använder mjölken till eget bruk, öfverstiga likväl ladugårdsprodukterne ortens behof; men, i anseende till den förökade penningetillgången och välmågan hos allmogen, anser den sig numera kunna sjelf förbruka en del af sin ladugårds produkter, i hvilkas försäljning under de sista åren någon minskning förty kan antagas hafva ägt rum. Någon förändring med kreatursracerne, som i allmänhet ej äro de bästa, har icke ägt rum. Det vill likväl synas, som anskaffandet och uppfödandet af goda och vackra hästar skulle mer och mer göra sig gällande; dessa husdjur omhuldas också vanligen mera än den öfriga boskapen. Endast i Åsele Lappmark underhållas hästar utöfver behofvet, eller till afsalu. Ingen allmänare boskapssjukdom har varit gängse under ifrågavarande fem år; deremot har de trenne sistförflutna åren gräsmask gjort betydlig skada och, i förening med fortfarande torra, särdeles närmare halskusten å den mera odlade delen af landet, minskat höafkastningen å lindor och all gräsbärande mark, som ej kunnat tidtals öfverhöljas med vatten. Förlidet år anställdes inom länet en Veterinär läkare med lön på stat; men hittills åtminstone har hans praktik ej varit särdeles stor.

Rensköteln, Lapparnes hufvudsakliga näringsfång, står ungefärligen på samma punkt som förut; hvarken Lappar eller deras renar synas i sednare tider hafva ökats eller minskats; ökas de förre, så öfvergår en del till jordbruket såsom nybyggare, och på antalet af renar inverka årligen flera omständigheter, såsom större eller mindre mängd vargar och den af snöns djuplek beroende möjligheten för Lapparne, att förfölja och döda dessa skadedjur. Lapparne försälja emedlertid icke så litet renkött och skinnvaror.

Skogar. Dessa bestå, dels af åtskillige öfverloppsmarker, antingen tillerkände vissa byar med optionsrätt, anslagna bruk och sågverk, emot rekognition eller stubbören och brädranta, eller, i anseende till afståndet från flottbara vattendrag, odisponerade och kronan förbehållne, dels af kronohemmans och krononybyggens skogar och dels af skatteskojar. Beskaffenheten af de odisponerade öfverloppsmarkerne, hvilka till en stor del ännu ej blifvit afvittrade, eller åtminstone ej afrösade, är olika, men öfverhufvud taget äro de af mager beskaffenhet, föga lämplige för odling, merendels bärande gles tallskog, som fordrar lång tid, 120, 150 å 180 år för att blifva fullmogen, men ofta är af fast och god beskaffenhet och

tjenlig till byggnadstimmer. Som ifrågavarande marker af större och mindre omfång ofta äro spridda emellan byar och hemman och från hvarandra långt aflägsna, möter stor svårighet att skydda dem från åverkan. Sednare årens uppdrifna trädvarupriser hafva manat till skogsåverkan och då dervid tillgripes ej allenast mogen skog till hjelkar, skeppsvirke, plankor och bräder, utan jemväl halfvuxen skog till någon del nedbugges, för att användas dels till sparrar, som, ända ned till 4 tums fyrkant, under vissa år i mängd utskeppats, dels till ved, gårdsel och så kallad takved, samt härtill kommer, att bekymmerslöshet om det allmännas fördel vållar, att ingen vårdar sig om att borthugga förtorkade träd, eller rensa marken från vindfällan, toppskatar m. m., som hindra skogens återväxt och vid inträffande skogseld verka mest förstörande; så är häraf en gifven följd, att behandlingen af öfverloppsmarkerne är vida skiljd från hvad den borde vara.

De åt bergsbruk och sågverk, emot rekognition eller på andra vilkor, ifrån kronan upplätne allmänningstrakter, som fordom burit vacker och god skog, ehuru sannolikt är, att sågverksägare äfven då i mer eller mindre grad öfverskridit sina privilegier, hafva under de sista decennierna blifvit starkt ålitade, hvartill orsaken får sökas, ej mindre uti de höga priserna å plankor, bräder och hjelkar, de der lockat verksägarna till ökad förbrukning af skogen och nära boende hemmansägare till åverkan å sågskogarne, än ock uti den oinskränkta sågningsrätt, som genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 23 Februari 1842 är salusågar beviljad, och hvilken försvårat kontrollen öfver privilegiernas efterlefnad, enär, då fråga yppas, att sågverksägaren försågat större quantum timmer, än det, hvartill privilegierne berättiga, det svaret alltid är tillhands att öfverskottet utgöres af köptimmer från skatteskogar. Under de sista 10 åren har flertalet af sågverksägare, efter all sannolikhet, högst betydligt öfverskridit den dem förunnade rätt till årligt timmerhygge. Kronohemman och krononybyggen, upptagna på kronan behållna eller på sågverken för stockfångst anslagna öfverloppsmarker, hafva i allmänhet haft och hafva ännu de bästa skogarne, hvilket härleder sig deraf, att åboerne, före afvitringen, icke varit inskränkta till visst område och således varit i tillfälle spara skogen närmast gårdarne, hvarförutan den långa transporten ofta motverkat skogens förbrukning till afsalu, tilldess de sednare årens uppjagade trädvarupriser förkortat dessa afstånd och lockat mången kronohemmansåbo att ruinera skogen. Ungefärligen enahanda är förhållandet med skogarne å skattehemman, hvilka upptaga största delen af kuststräckan och, öfverhufvud taget, den bördigare jorden, benägen att bära löfskog, hvilken likväl genom vanvård och misshushållning till stor del utgått. Sällsynt är att numera finna någon skatte-

by med rik skogstillgång, emedan skatteskogarne blifvit från fordno vanvårdade och på flera ställen utplundrade af deras ägare, hvilka icke lärt sig inse den rikedom, som ligger i skogen, utan, för ögonblickets större vinst, glömt den fortfarande inkomst, som framtiden kunnat tillförsäkra dem genom bättre bushållning med skogen. Emot slutet af förra århundradet, då de gamla byarne allmännast afvittrades, tillerkändes dem ett alltför ringa utmål; hvadan flera byar, för hvilka till och med 1,000 tunnlands brist uppkom, därför ännu icke erhållit fyllnad eller ersättning. Och då härtill kommer att i länet finnas tvänne ölbryggerier, ett större ångbränneri och tvänne glasbruk, som tarfva mycken ved, och att fem ångfartyg, som göra reguliera turer på länet, äfven konsumera betydligt med ved, är klart, att skatteskogarne ganska hårdt ålitas.

Från Umeå tullkammaredistrikt, innefattande hela länets kuststräcka med undantag af Skellefteå socken, från hvilken likväl betydlig trädvaruexport äger rum i anseende till den mängd sågverk som der äro belägna, har utskleppats

å r e n

	1851.	1852.	1853.	1854.	1855.
Tjära, tunnor	22,385	25,700	12,580	47,227	74,914
Bjelkar och sparrar, st.	18,872	23,731	27,578	20,727	12,706
Bräder från 1 till 3 tum tjocka, tolfter	56,182	73,035	61,531	75,491	76,722

De olika priserna å nämnde varor, särdeles hvad tjäran beträffar, vålla skillnaden i den quantitet, som under olika år skeppats; och hvad särskildt angår den ovanligt stora exporten af tjära under åren 1854 och 1855, så härleder den sig, dels af den oerhördt höga betalning som då erhöles för denna vara, och dels deraf att betydliga partier tjära hit kommo från Finland och sedermera härifrån blefvo exporterade till andra orter.

Bergsrörelse. Inom länet finnes ingen grufva, som för närvarande bearbetas, men deremot tvänne masugnar, den ena vid Olofsforss och den andra vid Robertsforss, samt sex jernverk, nemligen Olofsforss, med derunder lydande Klöse och Holmsforss hamrar, i Nordmalings socken; Hörneåforss i Umeå socken; Sälvar och Johannisforss i Sälvar socken; samt Robertsforss och Fredriksforss i Bygdeå socken. Driften vid dessa verk har varit liffig, ehuru Leduån och Hörneåelfven samt synnerligast strömdraget till Johannisforss äro vattenfattige, hvarigenom de

i dem anlagda verk ofta stå i brist af vatten, såväl under torra somrar, som under de vintrar, hvilka följa på en mindre regnig höst. Olofsforss och Hörneåforss äga vidsträckta skogar, af hvilka de, som till Olofsforss äro anslagna, ännu draga rekognitionsafgift, hvaremot Hörneåforss bruks skogar äro till hemman indelade. De öfriga verken drivas hufvudsakligen med köpkol.

Vid dessa verk voro år 1855 skattskrifne följande antal arbetare och be-
tjening:

vid Olofsforss och Holmforss	mankön	133	qvinkön	136.
• Hörneåforss	dito	39	dito	39.
• Säfvar och Johannisforss	dito	42	dito	59.
• Robertsforss och Fredriksforss	dito	104	dito	103.

I enlighet med taxerings-kommittéernes beslut har, för år 1855,

Olofsforss bruk med derunder lydande ofvanberörde hamrar ansetts äga:

$\frac{1}{8}$:del af stångjernssmidet	4,014:	11.	2.
$\frac{1}{3}$:del af manufaktur dito	150:	—	7.

såsom behållning 4,164 Rdr 11 sk. 9 rst.

Hörneåforss bruk:

$\frac{1}{3}$:del af stångjernssmidet	3,250	Rdr.
--	-------	------

Säfvar bruk:

$\frac{1}{3}$:del af stångjernstillverkningen	1,928:	9.	1.
$\frac{1}{8}$:del af manufakturssmidet	1,038:	8.	3.
	<u>2,966:</u>	17.	4.

Johannisforss bruk:

$\frac{1}{3}$:del af stångjernssmidet	538:	33.	—
$\frac{1}{6}$:del af manufaktur dito	969:	16.	7.
	<u>1,508:</u>	1.	7.

Robertsforss och Fredriksforss:

$\frac{1}{2}$:del af stångjernssmidet	3,150:	—	—
$\frac{1}{3}$:del af manufaktur dito	900:	—	—
	<u>4,050:</u>	Rdr.	

Fabriker och Bruk, som ej tillhöra bergshandteringen, äro dels tvänne glasbruk vid Strömbäck och Ytterstforss, vid hvilka tillverkningen af grönt fönsterglas samt buteljer drifvits med temmelig fördel, dels en å Skellefteå prestebords område för tillverkning af terpentin, hartz och kimrök anlagd fabrik med ringa produktion af brist på rudimaterier och trög afsättning af tillverkningen, och dels fem mindre kalkugnar, de der likväl ej fullt motsvara ortens behof. De mindre färgerier och garfverier, som finnas å landet, drivas i så inskränkt skala,

att de ej fylla behovet derstädes, utan måste de i städerna befintliga enahanda inrättningar af landsbygdens invånare anlitas.

Vid de inom länet varande 32 finbladiga och 47 grofbladiga sågar har brädtillverkningen, i anseende till de höga priserna å bräder, bedrivits med mycken verksamhet och bringat sina ägare en betydlig inkomst, till föga fromma likväl för skogarne och jordbruket, hvarifrån arbetskrafter dragits. Beloppet af tillverkningarne eller deras värden kan så mycket mindre ens ungefärligen uppgifvas, som sågägarens uppgifter härutinnan till taxerings-kommittéerne aldrig äro tillförlitliga. Stora partier 3 tums plankor af olika längder hafva äfven genom handsågning blifvit tillverkade.

Binäringar. Jagt och djurfång idkas icke såsom egentlig näring, emedan yrket icke lemnar synnerlig inkomst. I Lappmarken afsättas likväl såväl skinnvaror som fågel. Lax- och sikfisket samt skjälångsten hafva ej varit betydliga; men som laxen betalts temmeligen högt af personer från andra orter, de der under fisketiderna uppehållit sig härstädes, så har derigenom inkomst tillskyndats fiskägarna. Strömmingsfisket har deremot i allmänhet varit gynnande och medgifvit export, emot höga priser, af hundraåtta tunnor årligen, och idkas detta fiske numera sällan af den jordbrukande allmogen, utan oftast af personer, som valt denna handtering till sin hufvudnäring, dervid likväl olyckor genom förluster af dyrbara redskaper icke sällan inträffa; hvadan idkarna af denna näring i allmänhet befinna sig i torftiga omständigheter.

Tjårutillverkningen har, såsom ofvan antydt är, i följd af de lockande priserna, under de tvänne sistförflutne åren mycket tilltagit, men kommer troligen att i betydlig mån minskas, helst tillgången på tjenliga tillverkningsämnen aftagit.

Pottaske-tillverkningen har visserligen något minskats, men är likväl ej obetydlig och lemnar en god inkomst.

Af salpeter tillverkades:

år 1851	7,227 L.	6 .	å 5: 32.	40,954: 33. 7.
år 1852	6,243 L.	8 .	å d:o	35,379: 12. 9.
år 1853	7,933 L.	11 .	å d:o	44,956: 37. 7.
år 1854	6,798 L.	10 .	å 6 Rdr	40,791: — —
år 1855	7,817 L.	17 .	å d:o	46,907: 4: 9.
Summa 36,020 L. 12 .				Bko Rdr 208,988: 40. 8.

Det är egentligen i Lappmarken som salpeter-produktionen är i stigande och med förkärlek idkas; och å nedra landet vinnlägga sig Skellefteå och Lof-

ångers socknemän, mera än andre, om en oafbruten salpeter-tillverkning. Ehuru salpeter-produktionen icke uppnått sin fordna höjd, då den inföstes med $7\frac{1}{2}$ Riksdaler Banko per lispund, har dock kvaliteten af varan under de sednare åren betydligt förbättrats i följd af åtskillige verkmästares nit och verksamhet.

Linne-, bomulls- och ylleväfnader äro i tilltagande och genom skicklighet samt ökad uppmärksamhet hos kvinnorne, som uteslutande bedrifva denna handtering, har tillverkningen, som likväl ej är sträckt utöfver husbehofvet och ej heller fyller det samma, tilltagit i godhet och finhet och kan jemföras med de, efter annorstädes brukliga väfnadsmethoder, tillverkade tyger.

Med körstor för forsling af hjelkar, sparrar och handsågade bräder, oberäknadt förut vanliga enahanda förtjenster vid sågverken med timmerflotning och brädforsel, har allmogen, under ifrågavarande fem år, haft betydlig inkomst. Af huggning, täljning och försågning af förstnämnde skogseffekter har ock följt mycken förtjenst, hvilken lockat ynglingar och arbetsföre män att egna sig åt sådant arbete, i stället för att antaga årstjenst hos jordbrukare, och hvarigenom jordbruket kommit i saknad af erforderlig arbetskraft för dess ändamålsenliga bedrifvande och skötsel. Allmogen slöjdar förofrigt uti snickare- och smides-yrkena för behofvet inom orten och trädkärils förfärdigande för landets produkter. Alla dessa binäringar, betydligt bidragande till allmogens och arbetarens bergning, äro förenliga med ortens läge och natur-tillgångar.

Handel. Invånarena å landet afsätta sina produkter dels i städerna och vid frimarknaderne i socknarne och dels till de med behörigt tillstånd å landet bosatte handlande, antingen emot kontanta penningar eller emot utbyte af varor. Den tuffan, som härigenom uppkommer med städernes handlande, är väl ej utan sin nytta för den producerande allmogen, men tvifvelaktigt är, huruvida ej denna nytta öfverväges af det skadliga deruti, att öfverflöds- och lyxartiklar blifvit alltför mycket spridda och åtkomliga.

Tillstånd till minuthandel med eller utskänkning af bränvin och andre brända eller destillerade spirituösa drycker är å landet meddeladt endast å tvänne ställen, nemligen å Gammelby gästgifvaregård i Burträsk socken efter en afgift af 600 kannors utskänkning, och i Mångbyn, Löfångers socken, efter 800 kannors försäljning.

Politisk Författning.

Kammarverk. Under de fem år, hvarom fråga är, hafva 117 krono-nybyggen och torp blifvit till anläggning beviljade, och 97 dylika lägenheter ingått i skatt.

Innehafvare ej mindre af äldre krono-skatte-hemman, hvilka vid landet förut öfvergången afvittring kommit i saknad af större och mindre jordvidder, än ock af krono-hemman och nybyggen, de der sakna bestämda utmål och gränser för sina ägovälden, emotse med längtan fulländningen af nu pågående afvittring i länet, hvilken otvifvelaktigt kommer att mäktigt inverka på utvecklingen af jordbruket; hvadan önskligt vore, att Rikets härnäst sammanträdande Ständer skulle anvisa förökade anslag till anställande af flere Landtmätare vid afvittringen och till andra dermed sammanhang ägande kostnader bestridande.

Statsbidrag, som i tabellen upptagas efter de fem sista årens medelpris, äro för jordbrukaren kännbara och vid inträffande missväxt-år tryckande, särdeles hvad beträffar de kommunala prestationerne och utskylderne, såsom skjutsning, väghållning och fattigvård, och hvilka tyngder årligen snarare ökas än minskas. Skjutsningen, ehuru betungande, är dock jemnare fördelad, sedan entreprenader för håll- och reservskjutsens bestridande blifvit ävägabragte vid alla gästgifverier efter allmänna landsvägen samt en del stationer vid häradsvägarne. Och besväret med de långa samt tidsödande resorne för de allmänna skatternas utgörande förminskas ock i samma mån, som Militäre samt Civile Embets- och Tjenstemäns å lönerne indelta persedlar utbytas emot kontant ersättning. Utskylderna hafva de sist förflutna fem åren till största delen erlagts vid uppbörds-stämmorne, så att inga restantier ägt rum vid uppbördsårets utgång. Jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Cirkulär den 17 April 1828 anmärkes, att uti den i tabellen uppförde kostnad för rustning och rotering rusthållsstammars- och augments-räntor ej ingått, emedan hvarken dessa eller häst-vakans-spanmål i länet finnas. Hvad särskildt beträffar Lappmarken, äro Statens intrader derifrån små, men, inberäknadt alla onera och besvär, anses de dock uppgå till 15,806 R:dr, eller ungefärligen 83 R:dr 30 sk. per mantal.

Politi. Någon särskild författning för länet angående ordningens och sedlighetens vidmakthållande finnes icke, utan tillkommer det Kyrkorådet, Socknenämnden, Landsfiskalen och Kronobetjeningen, att vaka öfver allmänna författningarnes efterlefnad i berörde hänseenden samt befordra till undergående af varning eller laga ansvar för inträffande öfverträdelser. Uti alla socknar å kustlandet och Holmö ka pell-församling

ling finnas fasta folkskolor inrättade, äfvensom i de flesta socknar en eller flera ambulatoriska skolor. I Lycksele Lappmarks församling finnas tvänne fasta folkskolor och i alla öfriga Lappmarks-socknar ambulatoriska skolor, äfvensom dels en på Skytteansk donation och allmänt bidrag grundad skola i Lycksele, der sex af Lappallmogens barn njuta fri undervisning och fritt underhåll, dels tvänne af Missions-sällskapet anlagda skolor, der äfven Svenska barn kostnadsfritt få begagna sig af undervisningen, utan att likväl, såsom de Lappska barnen, åtnjuta underhåll och kläder på Missions-sällskapets bekostnad. I öfrigt meddelas barna-undervisning i Christendoms-kunskap, såsom tillförene, af föräldrarne, eller andra på stället boende och dertill tjenlige personer. Helsevärden ombesörjes af 4 Provincial-läkare, af hvilka en tillika förestår lasarets- och kurhus-läkare-befattningen; hvarförutan en Regements-läkare vid Westerhottens Kongl. Fält-Jägare Corps är boende inom länet och der praktiserande. Trenne apothek finnas å landet, nemligen i Skellefteå, Lycksele och Nysätra socknar, det sistnämnde likväl endast ett filial-apothek under det i Umeå stad. Ett lasarett och dermed förenadt kurhus finnes äfven inom länet. Examinerade barnmorskor äro antagna i alla socknar på nedra landet samt i de flesta Lappmarks-församlingar, hvarjemte vaccinatorer och vaccinations-föreståndare finnas i tillräckligt antal. Fattigvärdens ombesörjes numera af Sockne-Nämnderne. Närmaste tillsynen å författningarnes efterlesnad vid gästgifverierne och skjutsombutes-stationerne handhafves af Kronolänsmännen. Några särskilda anstalter för rof- och skadedjurs utdödande finnas icke och äro icke heller behöfliga, enär det ligger i folkets intresse att döda dylika djur, när deras vistelseort blifver känd.

§ 5.

Städer.

Umeå. Denna stad, för hvilken, i anseende till Konung Gustaf den II Adolphi bortresa, Riksans Råd den 22 Juni 1622 utfärdade så kallade interimprivilegier, erhöll, den 30 Augusti 1646, stadsprivilegier af Drottning Christina, hvilken tillika åt staden donerade hemmanet Sanda, ett halft mantal förmedlad skatt. Sanda-hemmanet, på hvars ägor staden ligger, innehaller, enligt Eders Kongl. Maj:ts dåvarande Befallningshafvandes utslag den 18 November 1784 i anledning af den nästföregående år å hemmanet verkställda afvittring, en areal af 1,633 tunnland 19 kappland, hvaraf för närvarande 743 tunnland 16 $\frac{1}{6}$ kappland utgöra åker och äng. Stads-planens areal är 52

Berättelse öfver Westerhottens län för åren 1854—1855. 3

tunnland $14\frac{5}{2}$ kappland och tomternas antal är 140, utom någon å karta särskildt lagd jord, som är bestämd till 14 tomter. Staden, som är belägen vid norra stranden af Umeå elf, $2\frac{1}{2}$ mil från hafsbandet, erhöil den 15 Juli 1812 den utvidgade stapelrätt, att i sin hamn få emottaga främmande fartyg. Vid den tid, då staden anlades, var Umeå elf så djup, att större fartyg med full last kunde ligga invid stadsbryggan, men under tidernas lopp har elfven, genom ras ifrån dess sandiga stränder, så uppgrundats, att fartyg, som ligga djupare än $7\frac{1}{2}$ till 8 fot, vid lågt vattenstånd numera icke kunna uppgå till staden. Större fartyg kunna icke uppsegla längre än till Holmsund, som, beläget $1\frac{1}{2}$ mil från staden, ansetts för dess gamla hamn och har ett djup af 14 till 15 fot. Uppmuddring af elfven har flera gånger varit satt i fråga, men ej kommit till verkställighet i följd af de dryga kostnader, som äro oskiljaktige från ett sådant arbete, hvilket likväl förr eller sednare måste verkställas.

Vid slutet af år 1850 uppgingo de staden tillhörige fartyg till ett antal af 21, med en dräktighet af $1,521\frac{1}{10}$ svåra läster, men vid 1855 års utgång var antalet af stadens fartyg 44, med en dräktighet af $2,624\frac{8}{10}$ svåra läster, hvaraf 25 stycken, om tillhopa $2,233\frac{8}{10}$ svåra läster, gagnats för utrikes sjöfart, och de öfriga 19 till inrikes segling. Sjöfarten på Umeå och de under Umeå Tullkammare-distrikt hörande landthamnar har väl under åren 1851, 1852 och 1853 något tillagit, men har under åren 1854 och 1855 uppnått en förr aldrig anad höjd. Under sistnämnde år ankommo till Tullkammare-distriktet 1,685 fartyg och båtar af 24,042 lästers dräktighet. Orsaken till den starka trafiken under de tvänne sista åren har varit kriget emellan Ryssland och Vestmakterne samt den stränga blokad de sistnämndes krigsfartyg derunder höllo vid södra delen af Finnland, men ända till medlet af September månad sistlidet år så lamt bedrefvo i Norra Finnland, att köpmän och allmoge i Wasa län utan särdeles hinder idkade en ytterst liflig handel och sjöfart på Umeå och Rathan, dit en stor mängd Finska produkter skeppades och hvarifrån salt och andra förnödenhetsvaror till Finnland öfverfördes. Från Finnland under år 1855 till Tullkammare-distriktet ankomne varor hafva, bland annat, utgjorts af 54,600 tunnor tjära, 18,500 tunnor råg, 3,960 lispund beck, 4,700 *Lb.* smör och 1,198 skeppund hampa, och härifrån till Finnland under samma år utskeppade varor hafva egentligen bestått af 37,438 tunnor salt, 1,079,770 skålpund bomull, 61,800 *Lb.* kaffe, 55,200 *Lb.* socker och 3,971 skeppund jern. Tjära, hjelkar och bräder hafva utgjort de förnämsta export-artiklarne till andra utrikes orter. De ortens produkter, som blifvit till inrikes orter afförde, hafva till största delen bestått af tjära och trädvaror, men äfven af salpeter, skjälspäck, smör m. m., afsatte hufvudsakligen

på Stockholm, hvarifrån hitförts specerier, kramvaror, brännvin, salt, spanmål, viner och några andra varor. Tulluppbörden har, under förlidet år, oaktadt nederlagsrätt begagnats för största delen af hit ankomne tjärpartier och tullfrihet i nåder beviljades under de sednare månaderne af året för spanmål och andra lifsförnödenheter, uppgått till 75,405 Riksdaler 27 sk. Banko. Antalet af stadens köpmän, som under år 1850 utgjorde 30, har nu ökats till 42; och ehuru deras handel i länets norra socknar minskats genom anläggning af Skellefteå stad och landhandeln i samma socknar, har, oberäknadt den lifliga varuomsättningen med Finlands invånare under sista kriget, köpmännens handel under sednast förflutne fem åren varit i tilltagande, särdeles med skogsprodukter. Handverkarena, hvilkas antal år 1850 utgjorde 42, voro vid 1855 års utgång endast 36, till stor del fattiga. Antalet af personer, som i staden hafva så kallad sjelfförsörjningsrätt, är lika stort som år 1850, eller 30, hvilkas lefnadsvilkor äro ändå knappare än flertalets af handverkare.

Uti staden finnes ett apothek och ett boktryckeri, men inga andra fabriker äro derstädes anlagda än tvänne färgerier, en kardfabrik, en spegelfabrik, en urfabrik och några garfverier; hvartill kommer ett Bayerskt ölbryggeri. Till förmån för staden finnas inga prohibitiva författningar.

Med undantag af lägenheten Kamrers-fäbodarne, 9 tunnland $25\frac{1}{2}$ kappland, hvaraf fem tunnland 30 kappland äro odlade, innehafves stadens omsorgsfullt brukade jord af enskilde personer under full ägande-rätt, med åliggande, att ansvara för derför belöpande kronoutskylder samt så kallade vretpenningar och andra afgifter till staden; hvarsförutan densammans invånare icke allenast hafva åtskilliga jordägor inom Öhns och Tegs samt Ytterhiske byars områden, utan ock, emot afgäld, motsvarande i skatt $\frac{1}{2}$ mantal, fått sig till full ägande-rätt upplåten af Ytterhiske bys utmark en areal af 173 tunnland $9\frac{1}{2}$ kappland, hvaraf nästan allsammans nu är uppodladt. Utom Sandahemmanet, äger staden det så kallade Carl Carlshemmanet N:o 2 i Grubbe, $\frac{3}{4}$ mantal, hvaraf $\frac{3}{8}$ mantal är anslaget till aflöning åt stadens Borgmästare, samt återstående $\frac{3}{8}$ mantal för stadskassans räkning utarrenderadt. Jemlikt Kongl. donationen uppbär staden Kronans räntor af Kungsgården, ett mantal N:o 1 i Grisbacka, och af $4\frac{1}{2}$ mantal i Öhn, Teg och Innertafle. De årliga insyningarne hafva medtagit all inom Sandahemmanet lig-gande bättre mark, hvidan stadens invånare äro i saknad af muhlbete för sina kreatur, hvilket, liksom vedbrand, måste betingas i angränsande byar, der en del af stadens invånare i öfrigt förvärfvat sig åtskillige hemman. Så väl å dessa hemman som den staden tillhöriga odlade jord är korn-utsädet det allmännaste.

Eders Kongl. Maj:t och Kronan äger inom stadsplanen landshöfdinge-residenset och ett kronomagasin. Staden, som utgör ett annex till Umeå landsförling, har egen komministergård samt kyrka, hvilken sednare nyligen undergått en större reparation, så ut- som invändigt, samt blifvit försedd med torn. Staden tillhöriga hus äro för öfrigt elementarskolans hus, folkskolehuset, tvänne före detta landtullhus, af hvilka det ena innehafves af Tullförvaltaren och det andra begagnas till auktionskammare, ett mindre packhus, en selt-upplagsbod och tvänne fattighus, af hvilka det ena, benämndt enkehuset, blifvit år 1838 skänkt till staden af numera aflidne Bruksägaren O. R. Meuller och dess hustru. Å stadens mark äro läns-fängelset och läns-lasarettet belägna.

Stadens Styrelse består af en Borgmästare och fyra illitterata Rådmän, hvarförutan en Stadsfiskal, en Rotmästare samt tvänne Stadsbetjenter, utaf hvilka sednare den ena bestrider Rotmästare-befattningen, aflönas af staden, hvars inkomster och utgifter stå under vård och förvaltning af en Drätselkammare, för hvilken Eders Kongl. Maj:t under den 6 Februari 1845 i nåder utfärdat Reglemente. I staden finnes vidare en elementarskola med Rektor, 4 Kolleger och en Dupplikant, för hvilken skola, som under förra året besöktes af omkring 100 lärjungar, staden till en del bekostar lärohus och bidrager med 80 R:dr Banko i hushyresmedel åt Rektor; hvarjemte i staden är inrättad en folkskola, der barn af båda könen njuta fri undervisning. I folkskolans nyligen uppförda hus har läraren fria husrum och åtnjuter en för öfrigt en lön af 250 R:dr Banko.

Helsovården i staden besörjes af särskild Stadsläkare emot lön af staden och arfvode af enskilde personer; varande dessutom en Provincial-Läkare och Regements-Läkare bosatte i staden. I allmänhet har helsotillståndet derstädes varit godt; och kolerafarsoten, som under de trenne sist förflutna åren varit gängse i Umeå socken, har icke spridit sig till staden. I likhet med landets invånare, har staden rättighet, att få sina sjuka till vård och skötsel intagna å läns-lasarettet. Till bostad åt fattige, ålderstigne och bräcklige personer äro upplätne fattighuset och enkehuset; och åtnjuta större delen af dessa, äfvensom åtskillige andre fattige, utdelning af spanmål och penningar, efter hvars och ens ofika behof, och hvartill användes ej mindre den afgift, som stadens invånare till fattigvården årligen erlägga, än räntan af ett donerat kapital. I jemförelse med andra städers, har fattigvården i Umeå stad, under ifrågavarande fem år, icke varit tryckande, emedan under de tvänne sist förflutna åren endast omkring 500 R:dr Banko årligen blifvit på stadens invånare debiterade. Ett derstädes organiseradt sällskap, kalladt: "De värlösas vänner," har, i mån af tillgångarne, i flera år lemnat bidrag åt pauvres honteux.

Ifrån den 1 Oktober förlidet år finnes i staden blott ett ställe för minuthandel med brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, beräknadt till 13,300 kannors försäljning, samt tvänne ställen för utskänkning af sådane varor, tillsammans beräknade till afgift för 5,900 kannors utskänkning, jemte ett så kalladt Schweitzeri, der punsch och likörer försäljas. Gästgifveriet har ej medfört vidare tunga, än i afseende å nödige byggnaders vidmakthållande; och har den staden åliggande skjutsning under de fem sista åren varit på entrepenad upplåten, emot ett belopp af 143 R:dr 16 sk. Banko per år. Kostnaden för stadens styrelse m. m. utgår till en del af afgifterne för handeln och sjöfarten samt andra inkomster, men för öfrigt af de afgifter, som årligen påföras stadens invånare. Folkmängden i staden, som vid 1850 års slut uppgick till 1,492 personer, utgjorde efter mantalslängden för förlidet år 1855, mantalskrifne mankön 403 och qvinkön 521, öfveråriga och bräckliga samt för åtskilliga andra orsaker mantalsfria, mankön 55, qvinkön 89, eller tillhopa 144; underåriga mankön 294, qvinkön 241, eller tillhopa 535; så att hela folkmängden, enligt nämnde mantalslängd, utgör ett antal af 1,603 personer.

Skellefteå stad. Denna stad är anlagd, enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 11 September och 6 November 1845, på norra sidan om och invid Skellefteå elf, omkring $\frac{1}{8}$ dels mil från Skellefteå sockne-kyrka och $1\frac{1}{4}$ mil från Ursviks hamn, utan annat allmänt bidrag än ett räntefritt statslån å 5,572 R:dr 32 sk. Banko till inköp af kronoskattehemmanen $\frac{5}{8}\frac{3}{4}$ mantal N:ris 6 och 8 i Norrböle by, hvilken summa redan blifvit gulden, oaktadt, bland andra utgifter, en opåräknad uppoffring af nära 2,000 R:dr samma mynt måst göras för utgräfning utaf en kanal till befordrande af stadsplanens fasthet och säkrare grund för byggnader.

Sedan utstakning af tomter, torg och gator, ägt rum samt Eders Kongl. Maj:t under den 6 September 1846 i nåder utfärdat Byggnads-ordning och Reglemente för staden, har den till närvarande tid blifvit bebyggd med 32 gårdar, ett ölbryggeri, tvänne garfverier och ett färgeri å 28 hela tomter; hvarjemte tvänne gator och ett torg äro planerade samt en kostsam brobänksbyggnad anbringad invid elfstranden. Af hurskapsägande finnas 18 handlande samt 19 handverkare och fabrikanter. Från Ursviks hamn kunna fartyg ej uppsegla till staden. Af fartyg, tillhörige stadens bandlande, hafva 6 stycken hufvudsakligen användts för utrikes fraktfart och 4 gått på platser dels inom riket och dels på utlandet inom Östersjön, de sistnämnde med ortens produkter. Dessutom har exporten af tjära, hjelkar, sparrar, plankor och bräder med befraktade Norrska och andra Nationers fartyg under de sista åren varit betydlig, hufvudsakligen på utrikes orter. Införseln har utgjorts af spanmål, salt och hvarjehanda köpmanna-varor. Handeln

Berättelse öfver Westerbottnens län för åren 1851—1855.

med dessa varor bedrifves i staden till det mesta i utbyte mot landtmanna-produkter och har varit liffig. En del af stadens handlande besöka äfven frimarknaderna å öfriga ställen inom länet.

Staden lyder i afseende å ordnings-, polis- och allmänna ekonomi-ärender under Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och ortens Kronobetjening; i hvad angår justitie-mål, under Skellefteå Häradsrätt, samt, i fråga om kyrkoväsendet, under Skellefteå Pastorat, hvarmed läkare- och fattigvården är gemensam. I Skellefteå finnes en Tull-Inspektor, som likväl lyder under Piteå Tullkammare, hvilket föranleder uppehåll och kostnad vid klarering af fartyg, kommande från och afgående till utrikes orter, oberäknadt att Skellefteå stad nu går miste om tolagsafgifter, de der till ej obetydliga belopp årligen tillfalla Piteå stad, ehuru sjöfarten derstädes sannolikt är ringare än i Skellefteå.

Den 12 Februari 1851 har Eders Kongl. Maj:t i nåder utfärdat Brand-Ordning för staden, och genom nådigt Bref den 16 Mars 1855 fastställt Ordningsreglor, hvarutinnan bland annat stadgas, att styrelsen för stadens enskilda ekonomi skall bestå af en Ordningsman samt Sex Äldste bland stadens Borgerskap, med tjänstgörings-skyldighet i trenne år samt biträde af en Stadsbokhållare. Ett spisquarter finnes inom staden, äfvensom, sedan den 1 Oktober förlidet år, ett ställe för utskänkning och ett för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker; och ehuru särskild skjutsanstalt hitills kunnat undvaras, i anseende till närheten till Sunnanå gästgifveri, har likväl om reglering af skjutsinrättning i staden anstalt redan blifvit fogad. De för stadshemmanen utgående onera och utskylder, äfvensom statsbidraget för stadens invånare, äro upptagne i särskildt upprättad tabell, som, jemte föreskrifven tabell för landet, i underdånighet bifogas.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda,
Stormächtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

Underdånigste och tropligtigste tjenare och undersåter.
På Landshöfdinge-Embetsets vägnar.

C. Cygnæus.

L. C.
J. O. Hamrin.

